

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ભાનવર લાલ

વિરુદ્ધ

શ્રીમતી પ્રેમ લતા અને અન્યો

૧૨ જાન્યુઆરી, ૧૯૯૦

[રંગનાથ મિશ્રા, પી બી સાવંત અને કે રામાસ્વામી, જે જે]

સિવિલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૦૮:આદેશ ૨૧ નિયમ ૬૩/રાજસ્થાન

સિવિલ કોર્ટ વટહુકમ, ૧૯૫૦:કલમ ૨૧ (૧) (એ)–વેચાણને રદ કરવાનો દાવો–

મિલકતની પુનઃસ્થાપનાનો હુકમ કરતી અપીલ અદાલત-હુકમના મૂલ્યની માન્યતા-દાવાના હેતુ માટે મૂલ્ય.

રાજસ્થાન સિવિલ કોર્ટ વટહુકમ, ૧૯૫૦ની કલમ ૨૧ (૧) (એ) હેઠળ જિલ્લા અદાલતને માત્ર ૧૦,૦૦૦ રૂપિયા સુધીના મૂલ્યના હુકમનામા સામે અપીલ સ્વીકારવાની સત્તા આપવામાં આવી છે.અન્ય કેસોમાં અપીલ માત્ર ઉચ્ચ અદાલતમાં જ થાય છે.

તાત્કાલિક કિસ્સામાં, રૂપિયા ૫,૫૫૭.૧૦ ની વસૂલાત માટે એકપક્ષીય નાણાં હુકમના સંતોષમાં સંયુક્ત પરિવારના મકાનની હરાજી કરવામાં આવી હતી.પ્રતિવાદી સહ-પક્ષકારોએ આદેશ ૨૧ નિયમ ૫૮ સી. પી. સી. હેઠળ વાંધાઓ દાખલ કર્યા હતા, જેને નકારી કાઢવામાં આવ્યા હતા.વેચાણની પુષ્ટિ ૧૯૫૮માં થઈ હતી અને વેચાણ પ્રમાણપત્ર બહાર પાડવામાં આવ્યું હતું.ત્યારબાદ તેમણે આદેશ ૨૧ નિયમ ૬૩ સી. પી. સી. હેઠળ વેચાણને અલગ રાખવા માટે દાવો દાખલ કર્યો હતો, જેમાં અમલમાં વેચવામાં આવેલી મિલકતનું મૂલ્યાંકન ૧૫,૦૦૦ રૂપિયા રાખવામાં આવ્યું હતું.

ટ્રાયલ કોર્ટે કેસ ફગાવી દીધો હતો.જોકે, જિલ્લા અદાલતે અપીલને મંજૂરી આપી હતી અને મિલકતની પુનઃસ્થાપના માટેના દાવાનો આદેશ આપ્યો હતો કારણ કે તે દરમિયાન કબજો લેવામાં આવ્યો હતો.અપીલકર્તા હરાજી- ખરીદનારે અમલ સામે આ આધાર પર વાંધો ઉઠાવ્યો હતો કે ઉપરોક્ત હુકમનામું રદબાતલ હતું કારણ કે જિલ્લા અદાલતમાં વટહુકમની કલમ ૨૧ (૧) (એ) હેઠળ ૧૫,૦૦૦ રૂપિયાની કિંમતના દાવામાં હુકમનામું સામે અપીલને ધ્યાનમાં લેવા માટે આર્થિક અધિકારક્ષેત્રનો અભાવ હતો અને તે હુકમનામું ઘોષણાત્મક હોવાથી અમલમાં મૂકવા માટે અસમર્થ હતું.કાર્યકારી અદાલતે વાંધા અરજીને ફગાવી દીધી હતી પરંતુ અપીલ પર આદેશને ઉલટાવી દેવામાં આવ્યો હતો.આગળની અપીલ પર, ઉચ્ચ અદાલતે અપીલના આદેશને રદ કર્યો.

આંશિક રીતે અપીલને મંજૂરી આપતા, કોર્ટ,

ઠરાવ્યું : હુકમની રકમનું મૂલ્ય આદેશ ૨૧ નિયમ ૬૩ સી. પી. સી. હેઠળ દાવાના હેતુ માટેનું મૂલ્ય હશે. તાત્કાલિક કેસમાં, રૂપિયા ૫,૫૫૭.૧૦ ના હુકમને અમાન્ય જાહેર કરીને વેચાણને રદ કરવા માટે દાવો કરવામાં આવ્યો હતો.અમલમાં વેચવામાં આવેલી મિલકતનું મૂલ્યાંકન ૧૫,૦૦૦ રૂપિયા રાખવામાં આવ્યું હોવાથી આદેશ ૨૧ નિયમ ૬૩ સી. પી. સી. હેઠળ દાવાનું મૂલ્યાંકન તે

મૂલ્યાંકન તરીકે ગણી શકાય નહીં.તદનુસાર, વટહુકમની કલમ ૨૧ (૧) (એ) ને આકર્ષિત કરવામાં આવી હતી.તેથી એવું ન કહી શકાય કે મિલકતની પુનઃસ્થાપના માટે જિલ્લા અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલ હુકમનામું રદબાતલ હતું.કારણ કે, તે માત્ર ઘોષણાત્મક હુકમનામું ન હતું પરંતુ મિલકતની પુનઃસ્થાપના માટેના હુકમનામા સાથે જોડાયેલું હતું, તેથી વાદીને અમલ કરાવાનો અધિકાર હતો.[૨૭૭-૨૮એ, ૨૮સી]

રાધા કુંવર વિરુદ્ધ રેવતી સિંહ, એ આઈ આર ૧૯૧૬ પી સી ૧૮ અને કુલ કુમાર વિરુદ્ધ ઘનશ્યામ મિશ્રા, ૩૫ આઈ એ ૨૨ પી સી નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

જો કે, એ હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને કે મુકદ્દમો લાંબા સમયથી પડતર હતો, જો અપીલકર્તાને ઘરની યોગ્ય કિંમત ચૂકવવાની મંજૂરી આપવામાં આવે તો તે ન્યાયી રહેશે.જિલ્લા અદાલતને આજની તારીખે ઘર અને સ્થળના પ્રવર્તમાન બજાર મૂલ્યનું મૂલ્યાંકન કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો છે.અપીલકર્તાએ જિલ્લા અદાલત દ્વારા નિર્ધારિત સમયની અંદર તેનું મૂલ્ય ચૂકવવું.[૨૮ડી, એફ]

સિવિલ અપીલેટ જ્યુરિસડિક્શન:સિવિલ અપીલ નંબર ૮૧/૧૯૯૦.

એસ. બી. સિવિલ (વિવિધ) માં રાજસ્થાન હાઈકોર્ટના
૭/૩/૧૯૮૮ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી. બીજો અપીલ નંબર ૨/૧૯૭૬.

અપીલકર્તા માટે ગુમન મલ લોઢા, સુશીલ કે જૈન, બી. પી. અગ્રવાલ
અને સુધાંશુ અત્રેયા.

પ્રતિવાદીઓ માટે સી. એમ. લોઢા અને સૂર્યકાંત.

કોર્ટનો ચુકાદો આના દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો

કે. રામાસ્વામી, જે : ૧. બંને પક્ષો માટે સાંભળેલી વિદ્વાન સલાહ
અને વિશેષ રજા આપવામાં આવે છે.

૨. હરાજી ખરીદનારની આ અપીલ રાજસ્થાન હાઈકોર્ટ, જયપુર
બેન્ચના ૭ માર્ચ, ૧૯૮૮ના એસ. બી. સિવિલ (વિવિધ) માં આપેલા ચુકાદાની
વિરુદ્ધ છે. બીજો અપીલ નંબર ૨/૭૬.અપીલનો નિકાલ કરવા માટે સંબંધિત
તથ્યો ઘણા હોવા છતાં નીચે મુજબ જણાવવામાં આવ્યા છે:

૩. એસ/શ્રી ગોકુલચંદ અને રેખચંદ, અહીં પ્રતિવાદીઓ નંબર ૫ અને ૬, ઓ. એસ. નંબર ૩૭/૫૯ માં પ્રતિવાદીઓ ૨ અને ૩, સિવિલ જજ, ઝાલાવાડની અદાલતની ફાઇલ પર, અન્ય દાવામાં, બાલ મુકુંદ સામે રૂપિયા ૫,૫૫૭.૧૦ વસૂલવા માટે એક પક્ષીય રજૂ નાણાં હુકમનામું મેળવ્યું અને સંયુક્ત કુટુંબના ઘરને વેચાણ માટે લાવ્યું જે વર્તમાન મુકદ્દમામાં વિવાદિત મિલકત છે. મોહનલાલ, તેમના સગીર પુત્ર અને તેમની વિધવાએ આદેશ રૂ. ૨૧ નિયમ ૫૮ સી. પી. સી. હેઠળ વાંધાઓ દાખલ કર્યા હતા જેને નકારી કાઢવામાં આવ્યા હતા. વેચાણની પુષ્ટિ રજૂ ઓક્ટોબર, ૧૯૫૮ના રોજ થઈ હતી અને વેચાણ પ્રમાણપત્ર ૨૮ નવેમ્બર, ૧૯૫૮ના રોજ બહાર પાડવામાં આવ્યું હતું. પ્રતિવાદીઓએ વેચાણને અલગ રાખવા માટે આદેશ રૂ. ૨૧ નિયમ ૬૩ સી. પી. સી. હેઠળ ઓ. એસ. નંબર ૩૭/૫૯ દાખલ કર્યો હતો.

૪. ટ્રાયલ કોર્ટ ૫ ડિસેમ્બર, ૧૯૬૧ના રોજ તેના ચુકાદા દ્વારા દાવો ફગાવી દીધો હતો, પરંતુ અપીલ પર, કોટાહના જિલ્લા ન્યાયાધીશે અપીલને મંજૂરી આપી હતી અને તે દરમિયાન કબજો લેવામાં આવ્યો હોવાથી વાદી અનુસૂચિત સંપત્તિની પુનઃસ્થાપના માટે દાવો કરવાનો આદેશ આપ્યો હતો. ૧ મે, ૧૯૬૮ના રોજ મોહનલાલનું અવસાન થયું હોવાથી હાઈકોર્ટમાં દાખલ કરાયેલ બીજો અપીલ

નંબર ૯૧/૬૫ સંપૂર્ણ રીતે નાબૂદ કરવામાં આવ્યો હતો અને તેમના કાયદાકીય પ્રતિનિધિઓ પ્રતિવાદીઓની સંખ્યા ૨ થી ૪ ને અવેજી દ્વારા રેકૉર્ડ પર લાવવામાં આવ્યા ન હતા. જ્યારે પુનસ્થાપના માટે અમલવારી કરવાનો હુકમ કરવામાં આવ્યો, ત્યારે અપીલકર્તાએ તેની પુનસ્થાપના માટે અનેક વાંધાઓ ઉઠાવ્યા હતા, પરંતુ પડકાર બે આધારો સુધી મર્યાદિત હતો, એટલે કે, જિલ્લા ન્યાયાધીશ દ્વારા પસાર કરાયેલ હુકમનામું રદબાતલ છે કારણ કે તેની પાસે રાજસ્થાન સિવિલ કોર્ટ વટહુકમ ૧૯૫૦ની કલમ ૨૧ (૧) (એ) હેઠળ ૧૫,૦૦૦ રૂપિયા મૂલ્યના દાવામાં હુકમનામા સામે અપીલને સ્વીકારવા માટે આર્થિક અધિકારક્ષેત્રનો અભાવ હતો, અને તે ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા મનોરંજનપાત્ર હતો, અને બીજું, વાદી અનુસૂચિત સંપત્તિની પુનસ્થાપના માટેના નિર્દેશ હોવા છતાં, ઘોષણાત્મક હુકમનામું અમલમાં મૂકવા માટે અસમર્થ હતું. કાર્યકારી અદાલતે વાંધા અરજીને ફગાવી દીધી હતી, પરંતુ અપીલ પર કાર્યકારી અદાલતના આદેશને ઉલટાવી દેવામાં આવ્યો હતો. આગળની અપીલ પર ઉચ્ચ અદાલતે તેને મંજૂરી આપી, અપીલના આદેશને રદ કર્યો અને અપીલ અદાલતને કાયદા અનુસાર અમલ માટે તેને યોગ્ય દીવાની અદાલતમાં સ્થાનાંતરિત કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો. તેની સામે હાલની અરજી દાખલ કરવામાં આવી છે.

૫. જિલ્લા ન્યાયાધીશ, કોટાહ દ્વારા અપીલ પર પસાર કરાયેલ હુકમનામું રદબાતલ હોવાની દલીલ તથ્યહીન છે.એ વાત સાચી છે કે રાજસ્થાન સિવિલ કોર્ટ વટહુકમ ૧૯૫૦ની કલમ ૨૧ (૧) (એ) હેઠળ, જિલ્લા અદાલતને માત્ર ૧૦,૦૦૦ રૂપિયા સુધીના મૂલ્યના ટ્રાયલ કોર્ટના હુકમ સામે અપીલ સ્વીકારવાની સત્તા છે અને કલમ ૨૧ (૧) ની પેટા-કલમ (બી) ની કામગીરી દ્વારા અપીલ માત્ર ઉચ્ચ અદાલતમાં જ રહેશે કારણ કે દાવાનું મૂલ્ય ૧૫,૦૦૦ રૂપિયા હતું.પરંતુ આ આદેશ ૨૧ નિયમ ૬૩ સી. પી. સી. હેઠળ મુકવામાં આવેલો દાવો છે, જેમાં રૂપિયા ૫, ૫૫૭.૧૦ ના હુકમને અમાન્ય જાહેર કરીને વેચાણને રદ કરવાનો દાવો કરવામાં આવ્યો છે અને તે તેમને બંધનકર્તા નથી.રાધા કુંવર વિરુદ્ધ રેવતી સિંહ, એ. આઈ. આર. ૧૯ ૧૬ પી. સી. ૧૮ અને કુલ કુમાર વિરુદ્ધ ઘનશ્યામ મિશ્રા, ૩૫ આઈ. એ. ૨૨ પી. સી. માં એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે હુકમની રકમનું મૂલ્ય આદેશ ૨૧ નિયમ ૬૩ સી. પી. સી. હેઠળ દાવાના હેતુ માટેનું મૂલ્ય છે. તેથી, અમલમાં વેચવામાં આવેલી મિલકતનું મૂલ્યાંકન ૧૫,૦૦૦ રૂપિયા રાખવામાં આવ્યું હોવાથી, આદેશ ૨૧ નિયમ ૬૩ સી. પી. સી. હેઠળ દાવાનું મૂલ્યાંકન તે મૂલ્યાંકન તરીકે ગણી શકાય નહીં.તદનુસાર, અમે માનીએ છીએ કે વટહુકમની કલમ ૨૧ (૧) (એ) આકર્ષાય છે.તેથી, જિલ્લા ન્યાયાધીશ, કોટાહની અદાલતની ફાઈલ પર સી એ નંબર ૧૫૭/૬૧ માં અપીલ અદાલતનો હુકમનામું રદબાતલ નથી.

૬. એકમાત્ર અન્ય પ્રશ્ન એ છે કે શું વાદી મિલકતની પુનઃસ્થાપના માટે હકદાર છે.એકવાર હુકમનામું કે જે અમલવારીને અધીન હતો તે વાદી, મોહનલાલ અને તેની માતા ભુલી બાઈ માટે બંધનકર્તા ન હોવાનું જાહેર કરવામાં આવ્યું, ત્યારે અમલવારીનું વેચાણ તેમને બંધનકર્તા ન હતું અને પરિણામે તેઓ વળતર મેળવવા માટે હકદાર બન્યા.આ હુકમનામું સ્વીકારે છે કે તેમાં પુનઃસ્થાપન માટેની દિશા છે.તેથી, તે માત્ર ઘોષણાત્મક હુકમનામું નથી પરંતુ વાદી અનુસૂચિત ગૃહની પુનઃસ્થાપના માટેના હુકમનામા સાથે જોડાયેલું છે.તદનુસાર, હુકમનામું અમલપાત્ર છે.

૭. અદાલત દ્વારા પૂછવામાં આવેલા પ્રશ્નના જવાબમાં કે શું કાર્યવાહીની લાંબી પેન્ડન્સીને ધ્યાનમાં રાખીને અપીલકર્તાએ ઘરની યોગ્ય કિંમત ચૂકવવી કે તેનો કબજો પહોંચાડવો તે ન્યાયી ન હોઈ શકે, અપીલકર્તા માટે વિદ્વાન વકીલે વાજબી રીતે જણાવ્યું હતું કે આ અદાલત દ્વારા જે પણ રકમ નક્કી કરવામાં આવે, અપીલકર્તા તે ચૂકવવા તૈયાર છે.બીજી તરફ પ્રતિવાદીઓ માટેના વિદ્વાન વકીલે અપીલકર્તા દ્વારા ૨૮ એપ્રિલ, ૧૯૭૩ના રોજ દાખલ કરવામાં આવેલા વાંધાઓમાં આપેલા નિવેદન પર આધાર રાખ્યો હતો અને જણાવ્યું હતું કે તેણે ત્યારે માત્ર ૧૧,૯૦૦ રૂપિયાની રકમનો દાવો કર્યો હતો અને અપીલકર્તા માત્ર તે જ રકમ માટે હકદાર રહેશે.બીજી બાજુ, અપીલકર્તા મિલકતનો કબજો અને આનંદ ધરાવતો

હોવાથી, પ્રતિવાદીઓ નફો મેળવવા માટે હકદાર છે.હકીકતો પર અને સંજોગોમાં અને એ હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને કે મુકદ્દમો લાંબા સમયથી પડતર છે, અમારો મત છે કે જો અમે જિલ્લા અદાલત, કોટાને વાદીના અનુસૂચિત મકાન અને સ્થળના પ્રવર્તમાન બજાર મૂલ્યનું મૂલ્યાંકન કરવા માટે નિર્દેશ આપીએ અને અપીલકર્તાને તેના દ્વારા નક્કી કરવામાં આવેલા સમયની અંદર તેનું મૂલ્ય ચૂકવવાનો નિર્દેશ આપીએ તો ન્યાય અને સમાનતા પ્રાપ્ત થશે.જો પ્રતિવાદીઓએ એસ/શ્રી ગોકુલચંદ અને રેખચંદ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા મૂળ દાવામાં વેચાણની રકમની બાકી રકમ ન ખેંચી હોય અને સંપૂર્ણ સંતોષ નોંધવામાં આવ્યા પછી, અપીલકર્તા ઉપરોક્ત બાકી રકમ ઉપાડવાનો હકદાર છે.જો રકમ પહેલેથી જ ઉપાડી લેવામાં આવી હોય, તો અપીલકર્તા જિલ્લા અદાલત દ્વારા નક્કી કરવામાં આવેલી રકમમાંથી તે બાદ કરવાનો હકદાર છે.જો અપીલકર્તા ઉપરોક્ત નિર્દેશ મુજબ જિલ્લા અદાલત દ્વારા મૂલ્યાંકન કરાયેલી મિલકતનું મૂલ્ય ચૂકવવામાં નિષ્ફળ જાય, તો સી એ નંબર ૧૫૭/૬૧ માં અપીલ અદાલતના હુકમનામા અનુસાર વાદી અનુસૂચિત સંપત્તિની પુનઃસ્થાપના માટે નિર્દેશ આપવામાં આવશે.અપીલને તે મુજબ મંજૂરી છે, પરંતુ, સંજોગોમાં, ખર્ચ વિના.

પી. એસ. એસ.

અપીલને મંજૂરી આપવામાં આવી.

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.